

Editorial

Ultimul număr pe anul 2022 al *Noii Reviste de Drepturile Omului* este dedicat problematicii accesului la Arhivele Naționale ale României. Subiectul a intrat brusc în atenția opiniei publice după adoptarea, în luna mai 2022, a deciziei administrative de limitare a accesului liber la documentele care fac parte din Fondul Arhivistic Național. Acest număr conține și *Laudatio* aduse personalității care a primit premiul *NRDO* în anul 2022.

Subiectul „accesului la arhive” în noul context este tratat în studiul cercetătorului Iuliu Crăcană și prin Documentarul care enumeră luările de poziție ale unor istorici care au protestat sau au elaborat asupra noii și surprinzătoarei – se poate spune: și „șocantei” - operații de cenzurare a lucrului cu documentele din Fondul Arhivistic Național. Comentariile pe această temă au fost numeroase. Ne-am restrâns la un „eșantion” capabil să ofere „un portret al emoției” trezite de măsurile blamabile și condamnate.

Asigurarea unui cadru pentru accesul liber și nerestricționat la arhivele create de fostele autorități comuniste a fost o preocupare constantă la nivel european. La 13 iulie 2000, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei subliniase, în Recomandarea R (2000) 13 privind o politică europeană asupra accesului la arhive, că arhivele constituie un element esențial și de neînlocuit al culturii. Ele asigură supraviețuirea memoriei umane. Accesul la arhivele publice reprezintă un drept. Excepțiile pot apărea, „dacă sunt necesare într-o societate democratică”, atunci când se dovedesc indispensabile pentru apărarea națională, pentru politica externă, pentru ordinea publică, în sfârșit, împotriva divulgării de informații referitoare la viața privată a persoanelor.

Au urmat declarații politice și rezoluții europene care au atras atenția, în particular, asupra importanței accesului la arhivele create în vremea fostelor regimuri comuniste. Mă opresc, ilustrativ, la două. Declarația de la Praga privind conștiința morală și totalitarismul din anul 2008 enunța: „furnizarea de informații extinse despre trecutul totalitar comunist care să ducă la o mai bună înțelegere și abordare a [încălcărilor drepturilor omului] este o condiție necesară pentru o integrare solidă în viitor a tuturor națiunilor europene”. Citez și Rezoluția Parlamentului European din 2 aprilie 2009 referitoare la conștiința europeană și totalitarismul, de referință pentru problematica tratării istoriei pe Continent: „solicităm tuturor statelor membre să depună un efort veritabil pentru a deschide arhivele, inclusiv pe cele ale fostelor servicii de securitate internă, ale poliției secrete și ale agențiilor de informații...”.

România a fost reclamată de mai multe ori la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului pentru restrângeri ale accesului la dosarul personal creat de fosta Securitate: *Cauza Rotaru c. României*, *Cauza Haralambie c. României*, *Cauza Tudor c. României*. Spețele au

privit caracterul confidențial al documentelor din arhive, ambiguități legislative cu privire la depozitarul dosarelor și condițiile impuse de lege pentru calitatea de solicitant legitim. Am făcut scurtul excurs prin luările de poziție ale organismelor Consiliului Europei și ale Uniunii Europene în chestiune accesului la arhive întrucât astfel apare și mai limpede cât de retrograde sunt măsurile adoptate de Arhivele Naționale ale României.

Valorificând contextul, în acest număr al *NRDO* publicăm un document istoric din Arhiva CC al PCR, amplu, de valoare pentru comunitatea maghiară și de referință pentru problematica drepturilor minorității maghiare din România: *Consfătuirea de la CC al PCR în ziua de 27 iunie 1968 cu oamenii de știință și cultură din rîndul naționalității maghiare*.

Documentul a fost adus la redacția *NRDO*, cu câțiva ani în urmă, de istoricul Mihnea Berindei care pregătea în acel moment, împreună cu colegii Dorin Dobrîncu și Armand Goșu, serii de documente din Arhiva CC al PCR. Din cauza dimensiunii, documentul Conferinței din 1968 nu putuse intra între textele ce aveau vadă lumina tiparului la editura Polirom, în anul 2012.¹ Mihnea Berindei înțelegea valoarea acestui text și dorea publicarea lui. Aflat în exil la Paris, el depusese eforturi în anii 1970-1980 pentru stabilirea unor relații de colaborare între românii și maghiarii refugiați în Franța. Implicat la fel de total în procesul de democratizare post-decembristă, precum fusese în susținerea vocilor antitotalitare de până la Revoluție, istoricul conștientiza faptul că relațiile româno maghiare reprezintă o cheie a democrației românești. Berindei nu adusese la redacție documentul Conferinței din 1968 cu gândul publicării lui în *NRDO*, cunoscând „marca” revistei, de a fi mai ales juridică și analitică. Dar spera ca redacția să ajute la găsirea unui cadru potrivit prețiosului document.

A fost să fie ca timp de mai mulți ani să nu fi fost găsit acel „cadru potrivit”. Și a fost să fie ca iată, în acest număr ultim pe anul 2022, revista să devină un „cadru” al discuției despre accesul la arhive și ca urmare, „potrivită” pentru punerea la dispoziția cercetătorilor și opiniei publice a unui material de arhivă. Publicarea Conferinței reprezintă și împlinirea unei datorii față de istoricul care a primit premiul *NRDO* post-mortem în anul 2019.

***

Pemiul *NRDO* a fost acordat în acest an lui Cristi Danileț. Motivațiile premiei sunt prezentate în detaliu în *Laudatio* care urmează editorialului. Subliniem aici – întrucât nu-și găsea loc în textul onorării sale – că premiarea magistratului Cristi Dănilieț a avut în vedere, pe lângă meritele domniei sale, și exprimarea unui gest de solidaritate cu el. Decizia CSM de a-l considera pe Cristi Danileț „neonorabil” pentru statutul de magistrat este nedreaptă în sine. Când avem în vedere cum înfruntă mulți, prea mulți procurori și judecători standardele deontologie ale profesiei lor, ea arată de-a dreptul sfidătoare. CSM nu a luat măsuri împotriva magistraților atunci când a devenit publică fosta lor colaborare cu Securitatea, sau chiar au fost agenți de Securitate (cazul ultim, judecătorul

1 Mihnea Berindei, Dorin Dobrîncu, Armand Goșu, *Istoria Comunismului In Romania. Vol.2. Documente Nicolae Ceaușescu*, Polirom 2012.

Ovidiu Galea). CSM nu a făcut demersuri în legătură cu dimensiunea corupției în magistratură – numai între 2002 și 2018, DNA a trimis în judecată 76 de procurori și 85 de judecători. CSM a susținut proiecte de legi, sau legi, care reflectau interesele proprii ale magistraților contrare principiilor de echitate socială – cazul pensiilor speciale fiind în frunte. Comportamentele neonestе ale unor procurori, incoerența deciziilor judecătorești, timpii uneori enorm de lungi până la pronunțare și la fel, sau chiar mai lungi, până la motivare – cu încălcarea netă a legii – nu a mobilizat CSM precum s-a mobilizat instituția împotriva lui Danileț. Deci împotriva judecătorului care a promovat educația juridică în școli și a militat, consecvent, pentru o justiție curată.

Decizia de „neonorabilitate” adoptată împotriva lui Cristi Danileț este de văzut dintr-o perspectivă răsturnată: drept o decizie de neonorabilitate a chiar membrilor CSM care au votat-o.

NRDO